

traženja smjerokaza u raznim granama likovne umjetnosti – u razgovoru koji vodi *dr. Ivica Raguž* sudjeluju:

1. *akademik Đuro Seder;*
2. *akademik Šime Vulas;*
3. *Igor Rončević, adakemski slikar;*
4. *Kuzma Kovačić, akademski kipar;*
5. *Mile Blažević, akademski kipar;*
6. *Florijan Škunca, dipl. ing. arh.*

ZATVARANJE TJEDNA

(*dr. Josip Baloban, dekan KBF-a*)

**POZDRAVI NA OTVARANJU
XLIV. Teološko-pastoralnoga tjedna
(27. siječnja 2004. godine)**

JOSIP KARDINAL BOZANIĆ

Nadbiskup i metropolit zagrebački, predsjednik HBK-e i Veliki kancelar KBF-a

Radosna srca pozdravljam sve vas sudionike 44. Teološko-pastoralnog tjedna u Zagrebu. Pozdravljam preuzvišenog apostolskog nuncija mons. Francisca-Javiera Lozana koji prvi put sudjeluje na ovakvom skupu Katoličke Crkve u hrvatskom narodu. Pozdravljam oce nadbiskupe i biskupe, svećenike i redovnike, redovnice i Kristove vjernike laike, predstavnike sestrinskih kršćanskih crkvenih zajednica, veleučenu Rektoricu Zagrebačkog sveučilišta, predstavnike državnih i gradskih vlasti i sve cijenjene goste.

Našem Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu zahvaljujem za organizaciju Teološko-pastoralnog tjedna koji okuplja hrvatske svećenike, redovnike i druge pastoralne djelatnike iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, te Srijema, Bačke i Boke Kotorske, kao i iz raznih zemalja Europe i svijeta. Pozdravljam sve predavače i na osobit način nazočne umjetnike.

Naslov ovogodišnjeg Teološko-pastoralnog tjedna je »Crkva i likovna umjetnost«. Povijest Crkve govori o odnosu između Crkve i umjetnosti. Hrvatska kulturna baština svjedoči o suradnji Crkve i umjetnosti. Ivan Pavao II. u svom pismu umjetnicima iz 1999. godine kaže da Crkva treba umjetnost kako bi prenosila poruku koja joj je povjerena od Krista, jer umjetnost treba učiniti shvatljivim i koliko je moguće zadivljujućim svijet duha. Papa u istom pismu postavlja i pomalo provokativno pitanje: »Može li se jednako tako reći da umjetnost treba Crkvu? ...

Umjetnik je uvijek u traženju skrivenoga smisla stvari, njegova je muka pokušaj izricanja svijeta neizrecivoga. Kako, dakle, ne vidjeti koliki izvor nadahnuća za nje-ga može biti ona vrsta domovine duše kao što je religija? ... Uistinu, religiozni su-bjekt je subjekt kojim se najviše bave umjetnici bilo kojega razdoblja« (br. 13).

Drugi je vatikanski sabor postavio temelje obnovljenome odnosu između Cr-kve i umjetnosti. U tom su smislu na završetku Sabora koncilski oci uputili umje-tnicima poruku. »Ovaj svijet u kojemu živimo – rekli su – treba ljepotu, kako ne bi pao u očaj«. Razumljivo je stoga zašto Crkva drži važnim dijalog s umjetnošću.

Dolazi mi u sjećanje pitanje koje je Dostojevski u svom romanu *Idiot*, preko bezvjerca Hipolita, postavio princu Miškinu: »Je li istina da ste vi jedanput rekli da će ljepota spasiti svijet? Gospodo – uzviknuo je snažno – princ potvrđuje da će svijet biti spašen ljepotom ... Koja će ljepota spasiti svijet?« (III, 5). Princ nije odgovorio na pitanje kao što ni Nazarećanin jednoga dana pred Pilatom nije odgo-vorio na pitanje »Što je istina?« (Iv 19, 38).

Ljepota o kojoj je riječ nije zavodljiva ljepota, koja odvlači od pravoga cilja kojemu teži naše nemirno srce. Naprotiv, to je »drevna i uvijek nova ljepota« o kojoj sv. Augustin govori kao o predmetu svoje obraćenjem pročišćene ljubavi, to je Božja ljepota. Takva ljepota obilježava Pastira koji nas odlučno i nježno vo-di putovima Božjim, kojega Ivanovo evanđelje opisuje kao 'dobrog Pastira koji život svoj polaže za ovce' (Iv 10, 11). To je ljepota o kojoj pjeva sveti Franjo u Hvalospjevu uzvišenom Bogu, kada zazivajući Vječnoga pjeva: »Ti si ljepota!«. Papa naglašava da je ljepota na neki način vidljivi izraz dobra, kao što je dobro metafizički uvjet ljepote (usp. br. 3).

To je ljepota pred kojom, kako kaže Kant, »duša osjeti da se plemenito uzdi-že iznad jednostavnih tjelesnih požuda« (Kritika razuma, 59). Nije riječ samo o nekom formalnom i izvanjskom svojstvu, nego o obilježju bića na koje se odnose izrazi kao što je slava – biblijska riječ koja izražava Božju »ljepotu« nama obja-vljenu. Sve to pobuđuje radosnu privlačnost, ugodno iznenađenje, žarko predanje, ljubav, oduševljenje.

Ovakvo razmišljanje o ljepoti i danas snažno potiče na pitanje: »Koja će ljepota spasiti svijet?« Nije dovoljno otkrivati i osuđivati ružne stvari u svijetu. U ovo naše vrijeme poljuljanih vrijednosti nije čak dovoljno samo govoriti o pravdi, odgovor-nosti, zajedničkim dužnostima, pastoralnim programima, evanđeoskim potrebama. Potrebno je govoriti srcem punim suosjećajne ljubavi, vježbajući se u ljubavi koja daruje s radošću i budi oduševljenje. Potrebno je zračiti ljepotu onoga što je istinito i pravedno u životu jer samo takva ljubav je kadra obuzeti srce i usmjeriti ga k Bogu. Jednom riječju, potrebno se prenijeti u iskustvo svetoga Petra u trenutku Isusovog preobraženja »Gospodine dobro nam je ovdje biti!« (Mt 17, 4).

Draga braćo i sestre, ovaj Teološko-pastoralni tjedan je svima nama jedan novi pastoralni i crkveni izazov. On je izazov sadašnjeg trenutka s obzirom na kulturnu baštinu koju ćemo ostaviti budućim naraštajima. Međutim on je i izazov za

djelotvornost našega navještaja Radosne vijesti suvremenom čovjeku u vremenu sekularizma. Pozvani smo biti navjestitelji ljepote.

Želim uspješan i blagoslovljen rad našem Teološko-pastoralnom tjednu.

MONS. FRANCISCO JAVIER LOZANO

Apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj

Uzoriti gospodine Kardinale, preuzvišeni nadbiskupi i biskupi!

Predragi svećenici, redovnici i redovnice!

Predraga braća i sestre u Kristu našem Gospodinu!

Srdačno zahvaljujem na pozivu za sudjelovanje na vašem Teološko-pastoralnom tjednu koji ima za temu: »Crkva i likovna umjetnost« i koji mi omogućuje susret s tolikom braćom u svećeništvu i s pastoralnim djelatnicima iz svih biskupija hrvatskog jezičnog područja.

Pozdravljam sve nazočne i želim da ovogodišnji susret urodi bogatim plodovima za dobro naše Crkve i našeg naroda. Crkve i naroda od Boga blagoslovljenih darom katoličke vjere, duboko odanih Svetom Ocu Ivanu Pavlu II. koji vas je čak tri puta posjetio i koji osobito voli vaš narod.

U ovoj prigodi želim ohrabriti sve vas, a osobito svećenike, da se sve više posvetite evangelizaciji. Vi ste pratili hrvatski narod u vrijeme teških iskušenja komunističkog razdoblja i nedavne agresije koja je prouzrokovala tolike žrtve i razaranja. Vjera kršćanske krjeposti i prakticiranje vjerskog života podržavali su vaš narod u tom teškom razdoblju. Sada kada je Hrvatska – hvala Bogu – postigla nezavisnost i mir i kada kroči putem slobodne i demokratske zemlje prema potpunoj europskoj integraciji nailazi na razne ali realne izazove i na njih morate odgovoriti riječima evanđelja, u skladu s naučavanjem Crkve kršćanskim primjerom i kršćanskim zalaganjem u izgradnji novog društva.

Želio bih vam danas ostaviti jednu poruku, a ona je: *Neka vam ni sada ne uzmanjka hrabrosti koju su pokazali toliki svećenici, redovnici, redovnice i svjetovnjaci vjernici u vrijeme progonstva i patnje! Neka moralne i vjerske vrijednosti koje su podržavale hrvatski narod i koje su njegovo veliko bogatstvo ne uzmanjaju ni danas u ovom potrošačkom i sekulariziranom društvu.*

A da bi takvo nastojanje bilo uspješno, vi, koji ste Kristovi poslanici, morate rasplamsavati katoličku vjeru svojim životnim svjedočenjem i slušanjem te blizinom koju uvijek morate pokazivati osobito najslabijima i potrebnima. Zahvaljujem još jednom i jamčim duhovnu blizinu Svetoga Oca Ivana Pavla II. za vrijeme održavanja ovih teološko-pastoralnih dana.

Hvala lijepa. Hvaljen Isus i Marija!

MONS. FRANJO KOMARICA

Biskup banjalučki i predsjednik Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine

Kad nema uzoritoga kardinala Vinka (Puljića), onda imam ja radost i sreću da Vas, dragi i uzoriti Kardinale i predsjedniče Biskupske konferencije ove zemlje Hrvatske i Vas, dragi i preuzvišeni Nuncije, te i vas, draga braćo u biskupstvu i ministerijalnome svećeništvu i vas u krsnoj milosti; vas kao drage prijatelje i vas, štovane organizatore, i sve sudionike ovoga XLIV. Teološko-pastoralnog tjedna od sveg srca pozdravim u ime svih članova naše Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine. Kako vjerojatno i znadete, neke je od njih i bolest zadnji čas spriječila u nakani da i osobno danas budu ovdje.

Ovogodišnja tema tjedna: »Crkva i likovna umjetnost«, sa svim predviđenim predavanjima i događajima, bez sumnje će obogatiti sve zainteresirane dragocjenim spoznajama o pravilnoj upotrebi i vrednovanju umjetnosti unutar Crkve, njenog života i poslanja. Vjerujem da više-manje svi znademo kako nas Crkva poučava da čovjek koji je, prema Knjizi Postanka, i sam stvoren na sliku Božju, izražava ljepotom umjetničkih djela istinu svoga odnosa s Bogom Stvoriteljem. Umjetnost nema u sebi svoj apsolutni cilj, nego je usmjerena k posljednjem čovjekovom cilju i oplemenjena je tim ciljem, kao uostalom i svaka druga ljudska djelatnost.

Sakralna pak umjetnost istinita je i lijepa kad svojim oblikom odgovara vlastitom zvanju, tj. kad dočarava transcendentno Božje otajstvo, uzvišenu ljepotu istine i ljubavi koja se posebno pojavila i nama približila u Kristu, odnosno duhovnu ljepotu koja se odražuje u Presvetoj Djevici Bogorodici, u anđelima, odnosno u Božjim svecima. Prava sakralna umjetnost vodi čovjeka ka klanjanju u molitvi i ljubavi prema Bogu svomu Stvoritelju, Spasitelju i Posvetitelju.

Imajući sve ovo u vidu Crkva u svojim službenim dokumentima, radi dobra svojih članova, ističe obavezu biskupa da sami ili po svojim zastupnicima vode skrb o promicanju ne samo likovne nego cjelokupne sakralne umjetnosti, kako stare tako i suvremene, u svim njezinim oblicima. Jednako tako biskupi se moraju brinuti – kako kažu crkveni dokumenti – da uklone iz liturgije i bogoslužnih prostora sve ono što nije sukladno istini vjere i autentičnoj ljepoti sakralne umjetnosti.

U ovom poratnom vremenu, kako je već bilo naznačeno, u malo prije izgovorenim riječima mojih predšasnika, u ovom vremenu mnogih gradnji ili obnova naših sakralnih objekata, doista je potrebno voditi računa o ovim spomenutim ali i drugim smjernicama koje nam nudi crkveni autoritet.

U ovom kontekstu želim spomenuti još samo dvije indikativne misli našeg najnovijeg mladog katoličkog blaženika, ne biskupa, ne svećenika ni teologa, nego intelektualca laika, Ivana Merza, čiju se istinsku veličinu sve više i temeljitije

upoznaje, ne samo u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, nego i u drugim europskim zemljama. On kaže: »Istine vjere jedini su umjetnički kriterij da se objektivno shvati i život i umjetnost.« I druga misao: »Važnije od umjetnosti je ljude odgajati i voditi k Isusu, a u tom poslu umjetnost, kao i sve što je stvoreno ima samo pomagati čovjeku da dođe do Isusa, Spasitelja čovjeka.«

U duhu, dakle, ovih vrlo utemeljenih tvrdnja našega Blaženika želim svima vama, priređivačima i sudionicima, da vas sudjelovanje na ovogodišnjem Teološko-pastoralnome tjednu obogati novim dragocjenim spoznajama, te ispuni novom radošću u službi Boga i brata čovjeka.

Na sve vas zazivam i molim obilje Božjeg blagoslova, svjetla i snage Duha Svetoga.

Svako vam dobro želim i pun uspjeh *XLIV. Teološko-pastoralnom tjednu*.

Hvala vam lijepa!

PROF. DR. ALEKSA BJELIŠ

Prorektor za znanost Sveučilišta u Zagrebu

Uzoriti gospodine Kardinale, uzoriti gospodine Veleposlaniče, gospodo nadbiskupi i biskupi, svećenici, dragi kolega dekane Baloban, drage kolege, gospođe i gospodo!

Meni je neobična čast i uzbuđen sam što mogu pozdraviti u ime Sveučilišta u Zagrebu i Rektorice našega Sveučilišta, gospođe prof. Helene Jasne Mencer, ovaj skup, Teološko-pastoralni tjedan, za koji mislim da će biti vrlo uspješan. Zašto to mislim? Kada sam pogledao program, pomislio sam da je najbolje da budem što kraći u svom obraćanju, da bi što više vremena ostalo za tako vrijedne teme i izuzetno cijenjene i ugledne predavače koji su izabrani da popune ovaj program. Bit ću sasvim kratak.

Među obiljem važnih i mudrih sentencija koje smo čuli već do sada, ono što je govorio naš dekan, gospodin prof. Baloban, upravo je ono što sam i ja htio istaknuti: da naš Katolički bogoslovni fakultet, kako vrijeme protječe, zauzima sve važniju i važniju ulogu u inicijativama pred kojima se Zagrebačko sveučilište nalazi. To su inicijative i promišljanja o novim studijskim programima, novom načinu prenošenja znanja, o novim temama i o novoj ulozi Sveučilišta u našem hrvatskom društvu.

Moram reći da je naš Katolički bogoslovni fakultet u zadnje vrijeme izrazito aktivan, izrazito konstruktivan i da zapravo predstavlja veliki podstrek i veliko ohrabrenje nama koji smo ovaj čas odgovorni za Sveučilište. Tema koja se danas ovdje prezentira i koja će ovdje ova tri dana biti eleborirana – kao što je rekao i

moj kolega Dekan – zapravo je izrazito interdisciplinarna tema, ona koja pokriva razne teme Sveučilišta. Mi upravo tome i težimo i upravo tu i očekujemo nove kombinacije, nove programe koji će pokrivati do sada razjedinjene teme i razjedinjena razmišljanja.

U tome smislu naravno očekujem da će ovaj simpozij doista biti pokretački za promišljanja i o jednoj ovakvoj interdisciplinarnoj temi kao što je veza, prožimanje likovne umjetnosti, Crkve i religije. Ima i drugih takvih tema. Iz svoga osobnoga iskustva mogu reći da bih vrlo rado vidio i bio prisutan jednom ovakvom Tjednu u kojemu bi se elaborirao odnos Crkve i moderne znanosti i čitav niz drugih tema koji će i na Sveučilištu sigurno zauzeti svoje mjesto. Ne bih htio duljiti, nego samo zaželjeti puno uspjeha i sudionicima i onima koji će pratiti; zaželjeti živost i nov način razmišljanja. Siguran sam da će mi kao građaninu biti važno da će možda i ovakvi simpoziji doprinijeti oplemenjivanju današnje sakralne arhitekture u kojoj se svi krećemo i boravimo. Stoga želim puno uspjeha i čestitam organizatorima što su organizirali ovako lijep i bogat skup.

Hvala lijepa i svako dobro!

PROF. DR. MARIJAN VUGDELIJA

Dekan Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta Sveučilišta u Splitu

U ime Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta u Splitu pozdravljam sve sudionike ovoga velebnog skupa, jedinstvenog po svom trajanju (održava se, ako smo čuli 44. put bez ikakvoga prekida) i jedinstvenoga po broju sudionika. Teološko-pastoralni tjedan koji organizira Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu sretno je združio teološko-znanstveni i pastoralni element. Vjerujem da se tu nalazi tajna njegove trajnosti, izazovnosti i privlačnosti za sudionike. Kroz ove prethodne četrdeset i tri godine obrađene su mnoge zanimljive i važne teme koje su sigurno mnogo doprinijele permanentnoj izobrazbi naših svećenika, a preko svećenika i odgoju naših vjernika.

I ove godine odabrana je vrlo zanimljiva i izazovna praktična tema: »Crkva i likovna umjetnost«. Iako drugi dio prve Božje zapovijedi glasi: »Ne pravi sebi urezana lika niti kakve slike« (Izl 24, 5), naše su crkve, kapele, bogomolje pune slika i kipova. Kako te dvije stvari pomiriti? Koja je uloga likovne umjetnosti na religioznom području? Pitanja su to koja se sama po sebi nameću biblijskim vjernicima. Nadam se da će naši predavači obasjati ta i mnoga druga pitanja novim svjetlom i novim spoznajama. Predavačima i svim sudionicima Teološko-pastoralnoga tjedna želim uspješan i plodonosan rad.

MILAN BANDIĆ

Dogradonačelnik grada Zagreba

Uzoriti gospodine Kardinale!

Vaša Ekselencijo Apostolski nuncije!

Gospodo preuzvišeni nadbiskupi i biskupi! Dragi prijatelji!

Srdačno vas pozdravljam i osjećam neizmjerljivo zadovoljstvo što vam se i ove godine mogu obratiti ovdje na Šalati u prigodi vašeg redovitog godišnjeg okupljanja.

Svima koji su za ovu prigodu stigli iz drugih dijelova Domovine te Bosne i Hercegovine i inozemstva u ime Gradskog poglavarstva želim srdačnu dobrodošlicu u našu hrvatsku metropolu. Želja mi je da vaš boravak u gradu Zagrebu bude plodonosan i radostan i da u vaše župe, samostane i misije ponese ne samo nova znanja i iskustva, već i djelić našega zagrebačkog duha i gostoljubivosti.

Tema vašeg ovogodišnjeg Teološko-pastoralnog tjedna je: »Crkva i umjetnost«. Na tu temu ćete slušati izlaganja mnogobrojnih stručnjaka. Ono što mogu reći kao laik na tom području jest ponos i radost što zbog sakralne umjetnosti i arhitektonske baštine kojom je Crkva oplemenila, uljepšala i obogatila naš grad. To neiscrpno i neponovljivo vrelo bogatstva i inspiracije važan je dio identiteta našeg grada i mi smo ponosni na to.

Novi gradski planovi nastoje osigurati uvjete za gradnju sakralnih objekata. Gradnja desetak župnih crkava u gradu Zagrebu donekle je popunila prazninu iz ranijih desetljeća, ali je otvorila i čitav niz pitanja i to posebno o: lokacijama u gradskom prostoru, imovinskim pitanjima, oblikovanju građevina i vanjskih prostora, usklađenosti s liturgijskim potrebama, procedurama dobivanja najkvalitetnijih rješenja u prioritetima te zaštiti povijesnih kompleksa i građevina.

Mišljenje koje zastupaju gradske službe, Poglavarstvo grada Zagreba i struka u cjelini jest potreba urbanistički senzibilnog smještaja sakralnih objekata i kompleksa u gradskome prostoru, kao nositelja fizionomije pojedinih dijelova grada i stvaranja novih središta u gradskim četvrtima.

U pogledu oblikovanja i procedure izbora rješenja potrebna je još kvalitetnija koordinacija, ne samo u fazi traženja lokacije, već i u traženju najkvalitetnijih oblikovnih rješenja. Procedura natječaja, kao najprimjerenija, u pravilu je davala do sada najbolje rezultate. Posebno je pitanje obnova i održavanje povijesnih i sakralnih kompleksa.

Puno je pitanja. Stoga bih na kraju predložio da se uskoro organizira jedan uži stručni skup u sklopu suradnje Zagrebačke nadbiskupije i Gradskog poglavarstva grada Zagreba, s ciljem sustavnijeg uključivanje struke u rješavanje pitanja urbanog uređenja Zagreba. S razlogom ovo pitanje ocjenjujemo vrijednim takve pažnje. Želja nam je da Crkva i dalje bude aktivan sudionik kreiranja tog identiteta i to ne samo kroz doprinose u kulturi, već kroz pozitivan utjecaj kroz sva naša društvena kretanja kao i do sada. Vjerujem da ćete o tome dati i osobni doprinos.

Hvala vam lijepa i ugodan rad!

Brzovjav koji je s Tjedna upućen Svetomu Ocu, Ivanu Pavlu II.

*Sua Santità
GIOVANNI PAOLO II
Città del Vaticano*

Beatissimo Padre!

La *Facoltà di teologia* dell'*Università di Zagabria* per la 44^a volta ha organizzato la *Settimana teologico-pastorale* (dal 27 al 29 gennaio 2004). Quest'anno viene trattato il tema *Chiesa e arte figurativa*. È un titolo impegnativo che vuole rispondere a un interrogativo duplice: da una parte spiegare il lungo sodalizio tra Chiesa e arte che ha dato luogo a opere straordinarie sia dal punto di vista dell'espressione di fede che del valore artistico; dall'altro interrogarsi se e come tale sodalizio possa ancora proseguire nel tempo. L'interesse della Settimana sarà concentrato specialmente sul problema dell'arte figurativa nel contesto della Chiesa in Croazia e Bosnia ed Erzegovina negli ultimi decenni.

Siamo consapevoli che la vicinanza tra esperienza di fede ed esperienza artistica non è la mera vicinanza dei due viandanti che occasionalmente si trovano a percorrere la stessa strada. È la vicinanza di chi è sottratto a se stesso e condotto verso la trascendenza dell'uomo e di Dio. Solo l'immersione profonda in un'esperienza comune di concretezza dell'uomo può veramente generare un'arte al cui centro vi sia il mistero d'amore di Dio che ha dato inizio alla storia e ne segue con passione lo svolgimento drammatico.

Grati per l'incoraggiamento e cura con cui Voi, Beatissimo Padre, accompagnate anche il lavoro nel campo artistico; e grati altresì per gli orientamenti spesse volte pronunciati e scritti in proposito, i patrecipanti di questa Settimana chiedono la Sua benedizione apostolica. Qui sono di nuovo radunate alcune centinaia dei presbiteri e vescovi croati dalla Croazia e Bosnia ed Erzegovina, altri lavoratori pastorali croati: religiosi, religiose e fedeli laici, arrivati da varie parti dell'Europa e del mondo intero.

Questo è il più grande raduno annuale dei sacerdoti croati e perciò colgo ancora una volta l'occasione per esprimerVi la nostra profonda gratitudine e per assicurare a Voi la nostra preghiera incessante, affinché Dio, per Gesù Cristo – l'icona di Dio – e nello Spirito che ispira ogni buona azione prosegua a darVi la forza e ispirazione; Maria Santissima – *Tota pulcha* – ci sia esempio come nell'obbedienza fedele alla volontà di Dio è possibile mostrare agli uomini di ogni tempo il vero Volto del mondo nuovo.

Zagabria, il 27 gennaio 2004

† Josip Kard. Božanić
Arcivescovo di Zagabria

Prijevod brzojava Svetomu Ocu, Ivanu Pavlu II.

Sveti Oče!

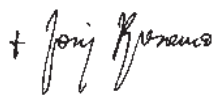
Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, od 27. do 29. siječnja 2004. četrdeset i četvrti je put organizirao *Teološko-pastoralni tjedan*. Ove je godine u središtu tema: *Crkva i likovna umjetnost*. To je zahtjevan naslov koji s jedne strane želi osvijetliti višestoljetan sklad između Crkve i umjetnosti koji je stvorio izvanredna djela – kako na razini izražaja vjere, tako i na razini umjetničke vrijednosti – a s druge odgovoriti je li moguće i na koji način nastaviti hod u takvome skladu. Zanimanje Tjedna bit će usredotočeno osobito na problem likovne umjetnosti u kontekstu Crkve u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini u posljednjim desetljećima.

Svjесni smo da blizina između vjerskoga i umjetničkoga iskustva nije puka blizina dvojice putnika koji se slučajno nalaze na istome putu. To je blizina onoga koji je otrgnut od sebe sama i koji je vođen prema transcendenciji čovjeka i Boga. Samo duboko uranjanje u zajedničko iskustvo konkretnosti čovjeka može uistinu roditi umjetnost, kojoj je središte u otajstvu ljubavi Boga koji je stvorio početak povijesti i koji brižno prati njen dramatičan tijek.

Zahvalni za ohrabrenja i skrb kojom Vi, Sveti Oče, pratite rad na umjetničkome polju; zahvalni i za često puta napisane i izrečene smjernice glede ovoga pitanja, sudionici Tjedna mole Vaš apostolski blagoslov. Ovdje su ponovno okupljene stotine hrvatskih prezbitera i biskupa iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, te ostali hrvatski pastoralni djelatnici: redovnici, redovnice kao i vjernici laici, pristigli s raznih strana Europe i svijeta.

Ovaj je Tjedan najveći redoviti godišnji skup hrvatskih svećenika te stoga koristim još jedanput priliku da bih Vam izrazio našu duboku zahvalnost i da bih Vam zajamčio našu trajnu molitvu, kako bi Vam Bog po Isusu Kristu – Božjoj slici – i u Duhu Svetome, koji nadahnjuje svako dobro djelo, i nadalje davao snagu i nadahnuće. Presveta Djevica Marija, *Tota pulchra* – neka nam bude primjer kako je u vjernoј poslušnosti Božjoj volji moguće ljudima svakoga vremena pokazati istinsko Lice novoga svijeta.

U Zagrebu, 27. siječnja 2004.

† Kard. Josip Bozanić
nadbiskup zagrebački

SEGRETERIA DI STATO

PRIMA SEZIONE · AFFARI GENERALI

Dal Vaticano, 9 marzo 2004

N. 555.323

Eminenza Reverendissima,

Con stimata Lettera del 27 gennaio scorso, Ella ha voluto informare il Santo Padre circa la 44.ma edizione della Settimana teologico-pastorale, promossa dalla Facoltà di Teologia degli Studi di codesta Città, alla quale hanno partecipato numerosi sacerdoti della Croazia e della Bosnia ed Erzegovina, unitamente agli altri operatori pastorali croati, giunti anche dall'estero.

Il Sommo Pontefice ringrazia vivamente per tale gesto di premurosa cortesia e formula fervidi voti affinché la suddetta Settimana, incentrata sull'arte figurativa e la Chiesa, porti i frutti sperati. Sua Santità auspica, altresì, che tale manifestazione possa offrire ulteriore contributo alla promozione dell'opera di evangelizzazione anche attraverso l'arte, aperta al costante dialogo tra la fede e la cultura e capace di orientare le menti ed i cuori degli uomini verso le realtà soprannaturali.

Mentre invoca l'intercessione della Beata Vergine Maria perché protegga la Chiesa che è in Croazia e in Bosnia ed Erzegovina e la guidi a scegliere sempre il meglio delle molteplici espressioni artistiche per la Liturgia e la pietà del Popolo di Dio, il Santo Padre di cuore imparte l'implorata Benedizione Apostolica a Vostra Eminenza, ai Promotori dell'incontro ed a quanti vi hanno preso parte.

Mi onoro di profittare della circostanza per confermarmi con sensi di profonda venerazione

dell'Eminenza Vostra Rev.ma
dev.mo nel Signore

† **Leonardo Sandri**
Sostituto

Sua Eminenza Rev.ma

Il Signor Cardinale Josip BOZANIĆ

Arcivescovo Metropolita di Zagabria

Kaptol 31

HR – 10000 ZAGREB

SEGRETERIA DI STATO

PRIMA SEZIONE · AFFARI GENERALI

Prijevod odgovora iz Vatikana

Vatikan, 9. ožujka 2004.

Prečasna Uzoritosti,

Svojim ste cijenjenim pismom od prošloga 27. siječnja željeli informirati Svetoga Oca o održavanju 44. po redu Teološko-pastoralnog tjedna što ga promiče Bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, na kojem su sudjelovali brojni svećenici iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, skupa s ostalim hrvatskim pastoralnim djelatnicima, koji su došli i iz inozemstva.

Sveti Otac živo zahvaljuje na toj gesti brižljive ljubaznosti te izražava žarke želje kako bi spomenuti Tjedan, koji je bio posvećen temi Crkve i likovne umjetnosti, postigao željene plodove. Njegova Svetost jednako tako želi da ovaj javni skup mogne ponuditi još jedan doprinos promicanju evangelizacije također preko umjetnosti, otvorene trajnom dijalogu između vjere i kulture i kadre usmjeravati misli i srca ljudi prema nadnaravnim stvarnostima.

Dok priziva zagovor Blažene Djevice Marije da štiti Crkvu koja je u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini i da je vodi kako bi uvijek birala bolje u mnoštvu umjetničkih izričaja za liturgiju i pobožnost naroda Božjega, Sveti Otac od srca udjeljuje zamoljeni Apostolski blagoslov Vašoj Uzoritosti, promicateljima susreta i svima koji su na njem sudjelovali.

Čast mi je iskoristiti prigodu i izraziti osjećaje dubokog poštovanja

prema Vašoj prečasnoj Uzoritosti
odani u Gospodinu

† **Leonardo Sandri**
Zamjenik

Prečasna Uzoritost
Gospodin kardinal Josip BOZANIĆ
Nadbiskup metropolita zagrebački
Kaptol 31
HR – 10000 ZAGREB

Pozdravni govor na otvaranju Teološko-pastoralnoga tjedna (27. siječnja 2004.)

Srdačno pozdravljam zagrebačkog nadbiskupa i predsjednika HBK-e Josipa kardinala Bozanića, domaćina i Velikog kancelara KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, te veleposlanika Svete Stolice mons. Francisca Javiera Lozana.

Posebno pozdravljam sve nadbiskupe i biskupe iz Hrvatske s Generalnim tajnikom HBK-e. Drago mi je pozdraviti biskupe iz Bosne i Hercegovine na čelu s mons. Franjom Komaricom, predsjednikom BK-e Bosne i Hercegovine.

Srdačno pozdravljam cijenjene dekane i kolege profesore s teoloških učilišta u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini; poštovane redovničke poglavare/poglavarice, drage svećenike, redovnice i vjeroučitelje, poštovanog Rektora Dječakčkog sjemeništa.

Osobita mi je radost pozdraviti cijenjenog prorektora Zagrebačkog sveučilišta prof. dr. sc. Aleksu Bjelišu, zatim dogradonačelnika gosp. Milana Bandića, kao i poštovane predstavnike sestrijskih crkava, cijenjene predavače, drage sudionike ovog Tjedna, poštovane goste i napose predstavnike sredstava javnog priopćavanja.

Crkva od svojih početaka ima iskustvo dijaloga i susretanja, ali i sukobljavanja s kulturama¹. Upravo zbog toga će papa Ivan Pavao II. pred Ujedinjenim narodima istaći kako je svaka kultura »nastojanje da se razmišlja o tajni svijeta, a osobito čovjeka; ona je određeni način da se izrazi transcendentna dimenzija ljudskog života. Srce svake kulture jest njezina težnja da se još više približi najvećoj od svih tajni, tajni Božjoj«². Svjestan svoje usidrenosti u kulturu odnosno kulture i svjestan svoje kulturološke zadaće u hrvatskom narodu Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu davne 1985. godine svoj jubilarni 25. Teološko-pastoralni tjedan posvetio je okvirnoj temi »Kultura i kršćanstvo«³. Ove godine obrađuje atraktivnu i zahtjevnu, aktualnu i pastoralno prijeko potrebitu temu »Crkva i likovna umjetnost«. Susreću se dakle Crkva i umjetnost i obratno.

Ovogodišnja tema povezuje filozofiju, teologiju, povijest umjetnosti, komunikaciju, arhitekturu. Ne samo na temelju povijesnog prijateljstva Crkve s umjetnošću, nego i na osnovama današnje bilateralne isprepletenosti, pa čak i obostrane komplementarnosti, možemo s papom Ivanom Pavlom II. iz njegova »*Pisma umjetnicima*« ustvrditi: »Crkva treba umjetnost«. No, »treba li umjetnost Crkvu«⁴? Crkva treba

¹ IVAN PAVAO II., *Fides et ratio, Vjera i razum*, Zagreb, 1999., KS, dokumenti 117, br. 70.

² PAPA IVAN PAVAO II., *Nagovor pred Ujedinjenim narodima prilikom 50. obljetnice postojanja te svjetske organizacije*, 5. listopada 1995., br. 9.

³ Vidi Kultura i kršćanstvo, u: *Bogoslovska smotra* 40(1985.), br. 3-4.

⁴ *Pismo PAPE IVANA PAVLA II. umjetnicima*, Zagreb, 1999., GK, br. 12-13.

umjetnike na književnom i likovnom planu. Ona treba arhitekta i glazbenike. I to stoga, što oni po svom umjetničkom geniju imaju sposobnost da preko boja, oblika, zvukova, znakova i simbola izriču jedan ili drugi vid kršćanske poruke, približavajući čovjeku tu poruku s njezinim transcendentnim vrednotama i otajstvenim sjajem. Treba li umjetnik Crkvi? Bez sumnje svakom umjetniku religija može biti nepresušni izvor nadahnuća upravo zbog tolikih religioznih subjekata, koji pozivaju na kreativnost. U tom smislu utjelovljenje Božje Riječi svojim motivima nadahnjuje umjetnika na poseban način. Umjetnik je, konačno, uvijek »u traženju skrivenoga smisla stvari, njegova je muka pokušaj izricanja svijeta neizrecivoga«⁵. Umjetnik je uvijek u službi ljepote, koja je oznaka otajstva i poziv na transcendentno.

Radostan sam i sretan što se upravo na ovom Tjednu na određeni način događa nešto novo, a za budućnost društva i Crkve u Hrvatskoj, a osobito Sveučilišta u Zagrebu, tako znakovito: susret teologije i umjetnosti, pastoralnih djelatnika i predstavnika umjetnika. Neka ovaj znanstveni skup bude početak i korak dalekosežne, a k tomu uspješne interdisciplinarne suradnje unutar Zagrebačkog sveučilišta. Nije li upravo u ovakvoj vrsti znanstvenog skupa svojevrsna klica nekog sveučilišnog studija. Štoviše, neka ovaj skup bude nagovještaj novog tipa studiranja unutar Sveučilišta u kojem se upravo na obrazovno-znanstvenoj i stvarateljsko-produktivnoj razini susreću umjetnost i teologija. Njima je na ovim prostorima puno toga zajedničkoga, a posebno zajednička im je lađa u kojoj plove, a ime joj je država Hrvatska.

Ako dosada, iz objektivnih i subjektivnih razloga, nismo imali veće suradnje između Crkve i umjetnosti odnosno dijaloga između teologa i umjetnika, kao i zadovoljavajuće suradnje KBF-a s drugima fakultetima na hrvatskih sveučilištima, okrenimo se intenzivnijoj suradnji između umjetnosti i teologije sa zadatkom zajedničkog kreativnog doprinosa hrvatskoj kulturnoj baštini u budućnosti. Hrabro i postupno nadvladavamo postojeću ambivalentnost u društvu za koje je karakteristično: S jedne strane, odgovorni unutar Crkve nerijetko su neosjetljivi, a ponekad i nedovoljno upućeni u pitanja umjetnosti. S druge strane, stručnjaci i umjetnici nerijetko su nedovoljno teološki obrazovani i neupućeni u potrebe Crkve. Puno više sada nego prije potreban je dijalog i suradnja koja obogaćuje i oplemenjuje pojedince i skupine, društvo i Crkvu. Duboko vjerujem da će onda i pastoralni djelatnici kojima je posvećen ovaj TPT imati manje problema i nesporazuma u gradnji novih crkvenih i drugih objekata, u očuvanju i restauriranju hrvatske crkvene kulturne baštine. Biti će više dobro osmišljenih liturgijskih prostora i novih ljepota i sjaja za nadolazeće naraštaje.

U Zagrebačkoj nadbiskupiji postoji Ured za kulturu, Odbor i povjerenstvo za sakralnu umjetnost. Na KBF- su se predavali predmeti s naslovom »Crkvena

---

⁵ *Pismo PAPE IVANA PAVLA II. umjetnicima*, br. 13.

umjetnost« i »Umjetnost kao teološko mjesto«. Na Katehetskom institutu KBF-a predaje se kolegij »Likovna kultura s poviješću crkvene umjetnosti«. Jednom riječju, ne mora se početi posve ispočetka!

Poštovani i dragi sudionici Tjedna ovo je po prvi puta velebni zajednički skup teologa i umjetnika. Događa se susret. Neka se ostvaruje međusobni dijalog. Neka iz toga nastaje buduća, kako za umjetnike tako i za pastoralne djelatnike plodnosna suradnja. Nadam se da neću pretjerati ako ustvrdim kako je ovo svojevrsni teološki i umjetnički kairos. Iskoristimo ga, sukladno našim unutarnjim senzibilitetima, svjesni zadaće koja proizlazi iz tog kairosa. Dođite na predavanja, budite aktivni u raspravama i osjećajte se dobrodošlima na našem i Vašem Tjednu.

Svim predavačima želim dobru komunikaciju sa slušateljima. Slušateljima želim zanimljiva izlaganja i rasprave. Našim hrvatskim umjetnicima želim klicu iskustva iz kojeg se rađa nešto novo, a za budućnost društva i Crkve u Hrvatskoj obećavajuće, osobito u odnosu na opće dobro. Naposljetku, svima Vama želim bogato međuljudsko druženje i ugodan boravak u prostorijama Nadbiskupskoga dječjačkog sjemeništa u Zagrebu.

Prolašavam 44. Teološki pastoralni tjedan za svećenike u Zagrebu otvorenim.

PROF. DR. JOSIP BALOBAN
Dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta